

A vámos és az utas

Tények és hírek

Utazik a magyar utas, nagyokat zökken vele az ócska vicinális, a pálya lerobbant, az ablak piszkos, a menetidő ötven éve nem változott. Utazik a magyar utas és szeretne végre megérkezni szegény. Pedig csak afféle tenyeres-talpas belföldi utas ő, aki e honból indult és e honba tart, látszólag oly egyszerű lehetne az útja és oly akadálytalan az érkezése. Látszólag. Mert, ha kibírja is a zötykölődést, elviseli is a mocskos ablakot, a lerobbant pályát, ha van is türelme a menetidő kibőjtöléséhez, akkor is még ott vannak a vámosok. Pontosabban: a Vámos-ok.

Nem tévedés: jellegzetes magyar hatalom a belföldi vámos. Feladata, hogy ha minden döcögés, várakozás és kitérés ellenére mégis megérkezne a magyar utas oda, ahová vágyik, akkor viszont poggyász nélkül érkezzen. Egy szál semmiben, kifosztva, koldusan. Még az emlékét is felejtse el mindazon koffereknek, melyeket induláskor oly gondosan rakosgatott maga köré.

Vámosaink nagyon büszke emberek és közvetlenül a Bibliából eredeztetik magukat, hivatkozván ama első, nagy vámosra: Mátéra. E belföldi vámosaink nem hordanak egyenruhát, mégis megismerik egymást. Ők tudják, miről. Az egyik vámos azonnal tudja a másik vámosról, hogy az egy kollega, és bámulatos érzéssel képes megállapítani az utasról, hogy az csak egy utas. A vámosok egymással jól működő szolidaritásban vannak: ha bármelyiküknek is problémája támadna egy utassal – aki például nem kellően örömteli arckifejezéssel adná át csomagjait, vagy aki mondjuk nem önként ajánlaná fel, pusztán a vámos mássága iránti tiszteletből maradék pakkjait –, a többi vámos egységesen kidolgozott szisztéma szerint nyomban a segítségére siet. Mindezt a szeretet jegyében teszik vámosaink, akiknek egyetlen etikai alapelve: TÉGY A GYŰLŐLET ELLEN!

Vándorlásaik során a magyar utasok elsősorban nem a menetrenddel, de a vámosokkal kell, hogy számoljanak.

Mit tetszik mondani? Hogy ilyen vámosok nincsenek is Magyarországon? Ja kérem, az ördög is állandóan azon buzgólkodik, hogy elhitesse velünk, hogy ő nincs is, hogy emlegetése csupán babona. Így tehát azokat, akik azt vallják, hogy a világon tényleg nincsenek ördögi erők, a továbbiakban nem is próbálom meggyőzni a vámosok veszélyességéről. Sőt, nekik, de csak nekik, azt is megengedem, hogy efféle szerzetek tényleg nincsenek. De azok, akik úgy vélik, hogy talán mégis csak hat, fúr, rág és rothaszt valami sátáni hatalom ebben a világban, kérem, olvassanak tovább.

A jelek szerint a német náciizmus nem volt egészen hiábavaló. Mint a világon mindennek, ennek is vannak káros és hasznos vonatkozásai. Vámos Miklós „A magyar média-apparátcsikok” című, az amerikai olvasóknak szánt angol nyelvű Csurka ellenes írását olvasva arra kellett rájönnöm, hogy Göbbels mester életének ars poeticáját, mi szerint az győz, aki a nagyobb tudja hazudni, napjaink budapesti chartásai szép reményekkel kecsegtetve felújították. Hogy a barna ingesek módszereit a kék szalagosok használják manapság, az csak látszólag ellentmondás: a kellő mennyiségű élettér megszerzése a cél mindkét mozgalom esetében. Göbbelsék persze német életteret akartak, a chartások nem németet. Csak ez a különbség.

Ha megvizsgáljuk, hogy miként épült föl egy göbbelsi hazugság – bár itt én méltatlannak tartom kizárólag Göbbelsre visszavezetni a módszert, mivel Ivánék szintén alkalmazták és nem amatőr szinten! –, látható, hogy először tárgyilagos hozzáértéssel megállapítják a tényállásokat, adatolják, rendszerezik, egyszóval: korrektül rögzítik a valóságot. És most jön a trükk, mert ezek után mindennek pontosan az ellenkezőjét állítják. Ilyen egyszerű. A két méteres emberről azt kell mondani, hogy törpe, a nyomorékról meg azt, hogy atléta. Ezek után már csak türelem kérdése az egész, mert ha eléggé kitartóan és következetesen szajkózzuk a nyilvánvaló képtelenségeket, azok nyilvánvaló tényekké válnak a fejekben.

A módszer közéleti alkalmazása még ennél is egyszerűbb és hatékonyabb, mert az átlagember nem veszi a fáradságot, hogy tőle viszonylag távol álló témakörök esetében kontrolláljon is. Nézzünk erre is néhány példát Vámos Miklós precedens értékű munkájából.

A tény: Csurka évek óta ki van tiltva a Rádió és a TV műsoraiból, neve csak szitokként hangozhat el. Az író saját lapján kívül nem rendelkezik publikációs lehetőséggel. A hír: Csurka „emberei még mindig vasököllel uralják a médiát.” (Munkásököl, vasököl, oda sújt, ahova köll! – ezt úgy bemagoltatták Vámostal Kádár elvtárs munkásmozgalmi mítosszal átítatott oktatási rendszerében, hogy szegény még ma is innen meríti jelzőit, ha nagyon dinamikus akar lenni.)

A tény: Minden idők leghallgatottabb hazai műsora a Győri Béla szerkesztette, Csurka fémjelezte Vasárnapi Újság volt: Hegyeshalomtól Kézdivásárhelyig, Kassától Szabadkáig, ahol magyarok éltek magyar gondolatoktól gyötörtén, milliók keltek fel

vasárnap reggel 6 órakor, hogy bekapcsolják a rádiót, hogy egy mondatot sem veszítsenek a becsületesen hazafias műsorból. Erdélyi barátaim sírva idézték egyes riportjait. A *hír*: Csurka „rendszeresen beszélt az állami rádió egy gyalázatos heti műsorában. Legtöbb beszéde rasszista és nacionalista volt.”

A tény: Göncz Árpád államfőként is olyan lepletlenül elfogult pártpolitikát képviselt az SZDSZ irányába, olyan magyartalan és nemzetietlen húzásai voltak (pl. a LA STAMPA interjú) az elmúlt négy évben, hogy népszerűsége csak saját pártjának keretei között létezik. A széles tömegek elfordultak tőle, aminek szép jele volt ama bizonyos '92. október 23-i, személye elleni spontán ellenszenvtűntetés. A *hír*: Göncz „nagyra becsült személyiséggé vált – az ország jóságos nagypapájaként tisztelik.”

Ez a néhány példa nyilván megvilágította mire gondolok: hazudni, hazudni, hazudni és még nagyobb hazudni! – ez a *Demokratikus Charta*, a szociálliberális értelmiség primitív, átlátszó, de sajnos eredményesen működő módszere. (Göbbels azért nem lehetett annyira buta ember, mint ahogyan lefestik.)

Aggódás a másságosokért

Vámos Miklós az elvek embere, aki nem enged a 48-ból. Bár az ő 48-a nem egészen azonos a klasszikus fogalommal, amit e szám nemzeti történelmünkben kifejez. Vámos rettentően érzékeny a tolerancia hiányára és a másság iránti tiszteletlenségre. Mondhatni, ez etikai életének alfája és omegája. A cikkében riogató „jobboldali államcsíny” réme is elsősorban azért nyomasztja őt, mert mi lesz akkor a magyarországi mássággal?! (Azzal a nyolcvanezerrel, vagy az ég tudja mennyivel.)

Persze bonyolult probléma ez és csak olyan felkészült mások tudnak eligazodni benne, mint maga Vámos is, vagy a „kiemelkedő magyar író, Konrád György”. Mert a másság az mihez képest is más, miféle koordinátarendszeren belül kell áttekintenünk ezeket a pozíciókat? Úgy tűnik, hogy hazai másságunk mássága csakis a magyarság nem-másságához képes más. Ami egyszerűbben szólva azt jelenti, hogy mindennek kijár a tolerancia és a másság védelme Magyarországon, ami nem magyar. Ami magyar, annak nem jár ki, mert ha járna, akkor az csakis a másság irányából jöhetne. De onnan nem jön, mert a másság eleve igényli a pozitív diszkriminációt, ami annyit jelent, hogy tőle aztán várni semmit nem lehet, csak adni neki. Belátom, kissé bonyolult a képlet, de bonyolultsága abból adódik, hogy ilyen komplikált maga a helyzet. Ha egyszerű akarnék lenni, mint egy pofon, akkor hazudnék én is szépet, aminek vitathatatlan előnye, hogy érthető, nem bonyolult helyzeteket teremt.

Mondhatnám, a populisták hazudnak a legtöbbit: Göbbels, Sztálin, Rákosi, Gerő, a chartások, szóval mindenki, aki a népet orránál fogva vezeti, elkábítva akarja kijátszani és céljai érdekében balekolni. Mert vigyázni kell ám az ilyen szavakkal, kedves Vámos Miklós, hogy azt mondja, hogy „populista”. Szerintünk ugyanis populista mindenki, aki a széles néptömegeket szólítja meg. *De, hogy milyen céllal?* – itt leledzik a vízvázalasztó!

A részeg Csurka és a józan

Vámos Miklóst kénytelen vagyok írónak nevezni, mivel tagja az Írószövetségnek. Így van ez akkor is, ha korunk általános szellemi elhitványulása nyilván e nemes szövetséget sem hagyta érintetlenül: nem tudom miféle felvételi kritériumok, miféle elvárás mércék vannak előírva a tagság elnyeréséhez? Feltételezem, hogy az általános műveltséget és mindazt, ami ennek velejárója (késsel, villával étkezni; WC után kezet mosni; zsebkendőbe tüsszögni; nem köpködni vagy szellenteni társaságban stb.) megkövetelik a belépőktől. Elvileg nyilván a jómodort is. Ezen utóbbit viszont nehezen tudom összeegyeztetni Vámos Miklós *The Nation*-béli soraival: „*Antall pártján, az MDF-en belül a sajtóellenes érzület bábjúnára nem sokkal ezelőttig egy Csurka István nevű csökönyös ex-író volt. Mindenki, aki a kultúra csatamezején dolgozik (írók, színészek, filmesek, szerkesztők stb.) tudja, hogy Csurka egy idióta és soha senki nem vette komolyan. Ha be van rúgva, akkor antiszemita kijelentéseket tesz.*”

Mindaz, amit és ahogyan az ország legsikeresebb színműírójáról, és kétségkívül legnagyobb hatású politikai közírójáról elmond, oly útszéli és oly erőteljes, hogy szánalmat ébresztett bennem Vámos Miklós iránt: ugyanezt a szánalmat érezném akkor is, ha egy eszement Trabant tulajdonos egy mellette haladó Mercedessel szándékozna összemémi erejét. Akik nincsenek egy súlycsoportban jobb, ha nem csinálnak úgy, mintha abban lennének. A chartás író-társ szánalmas és eszköztelen próbálkozása Csurka diszkreditálására, önmagában nem volna elég ok a reflektálásra. Csurkát sokkal többre becsülöm annál, minthogy efféle „támadások” ellen tisztázandónak véljem. Nem, nem.

Amit figyelemre méltónak találtam a tengeren túli olvasók számára szánt tanulmányban az az antiszemita kijelentéseket kurjongató részeg Csurka plasztikus megjelenítése. (Itt meg kell jegyezni, bár istenuccse nem akarom Vámos Miklós alkotói önállóságát megkérdőjelezni, hogy egyáltalán nem eredeti, szinte már-már lerágott csont ez a téma. Az elmúlt két évben többen is hirtelen emlékezni kezdtek efféle jelenetekre, többek között **Eörsi István**, aki a *Szombat* másságos hasábjain szellőztette ki ezzel kapcsolatos három évtizedes emlékeit.)

Minél többet gondolkodom rajta, annál kevésbé értem. Hirtelen miért lett ekkora jelentősége ennek a vélt vagy valóságos eseménynek? Mert ugyebár még a legszigorúbb BTK paragrafusok is enyhítő, mentő, néha akár felmentő körülményként értelmezik, ha az elkövető „erősen illuminált állapotban” cselekedett. Az általános közvélekedés is hajlik ezt így tekinteni, hiszen jó esetben megmosolyogja, amit egy részeg mond vagy csinál és nem tekinti skandalumnak azt. Egyedüli kivétel volna ez alól a Csurka? Nem hiszem. Oly annyira nem, hogy szerintem sem Vámos Miklós, sem **Eörsi István** nem tartja igazán fontosnak azt, hogy Csurka részegen szidta – ha szidta – a zsidókat. Nem, nem.

Ők sokkal okosabbak annál. Bizton állíthatom: nem az zavarja Vámost, hogy a részeg Csurka antiszemita kijelentéseket kiabált, sokkal inkább az, hogy a józan Csurka bármikor fel tudja mondani a *Szózat* minden sorát. És ez a „rendületlenül” az, ami aggasztja őket. *Számukra ez az igazi skandalum*. Ha a józan Csurka nem azt mondaná, amit mond, mit törődnének Vámosék a részegen elejtett szavaival.

Epilógus az amerikai olvasókhöz

Vámos cikke drámai befejezést kapott: „...a *The Nation* olvasói lesznek talán az egyetlenek, akikhez cenzúra nélkül szólhatok. Amerikai olvasók, kérlek benneteket, figyeljete Magyarországra! Most mutassatok érdeklődést irántunk, amikor már a küszöbön áll a veszély, de a legrosszabb még nem jött el. Ha ismét elveszítjük szólásszabadságunkat,

ez az Egyesült Államoknak is veszteség lesz.” Ámen.

Felbátorodva a másságos szerzőn, magam is szólnék az amerikai olvasókhöz. Egy részről arra szeretném figyelmeztetni őket, hogy saját jól felfogott érdekükben ne osszák meg figyelmüket mindenfelé, hanem próbáljanak csupán hazájuk viselt dolgaira koncentrálni. Nem szeretném az ördögöt a falra festeni, de alig 5-6 éve még a Szovjetunió is világhatalomnak tűnt, és elmeosztályi esetnek számított volna valaki, aki arról beszél, hogy ez a birodalom utolsó napjait éli, hogy alig néhányat alszunk csupán és csak az emlék marad belőle. Ha jól tudom, az Egyesült Államok sem kifejezetten problémamentes korszakot él most. És bizony nem ártana meg az amerikai olvasóknak, ha a Szovjetunió gigantikus kimúlásának folyamatából némi tanulságot levonna, már csak az Egyesült Államok jövője szempontjából is: a monumentumok nem rogyadoznak, egyik pillanatról a másikra szoktak összeomlani. Ha csak időben nem tesznek ez ellen az érintettek.

Más részről megkérném az amerikai olvasót, mielőtt teljesen szívébe zárná a szólásszabadság e kelet-európai kis bajnokát, várja meg a független magyar bíróság döntését. Csurka István ugyanis becsületsértés és rágalmozás miatt jogi útra tereli Vámos Miklós *The Nation*-béli cikkét. Mondja ki a bíróság ítélete: lehet-e büntetlenül hülyének nézni az amerikai olvasókat?

Szőcs Zoltán

Vámos Miklós:

A magyar média-apparátcsikok*

Október 26-án Nahlik Gábor, a magyar nemzeti televízió alelnöke megszüntette az utolsó megmaradt hírműsort is, mely nem volt az ország jobboldali politikai hatalmának szája íze szerint való. Az *Egyenleg* olyan kritikus volt, ahogyan azt a hitelesség megkövetelte. Nem kell elmagyaráznom a *The Nation* olvasóinak, hogy az újságírókat nem azért alkalmazták, hogy a kormánynak vagy a politikai pártoknak udvaroljanak. Kelet-Európa fejlődése jelen szakaszában ez sajnos nem olyan nyilvánvaló. A szocializmus utolsó két évtizedében Kádár János magyar pártvezető és diktátor így szokta leírni rendszere toleranciáját: „Aki nincs ellenünk, az velünk van.” Kelet-Európa hatalmon lévő kormányai ma ennek ellenkezőjéhez látszanak ragaszkodni, „Aki nincs velünk, az ellenünk van.”

1990 – vagyis a szocializmus összeomlása utáni első szabad választások – óta Magyarországot jobboldali populista koalíciós kormány vezette. Antall József miniszterelnök olyan ember, aki nem képes hordozni a mindennapi teljesítmény terhét a politika színpadán. A sajtó és az ellenzéki pártok bármiféle bírálatára a bírálók hibáztatásával válaszol. Azt állítja, hogy ők felelősek az ország politikai és gazdasági gondjaiért. Antall mégsem tudta elhallgaltatni e bírálókat – eddig.

Antall pártján, az MDF-en belül a sajtóellenes érzület bájgúnára nem sokkal ezelőttig egy Csurka István nevű csökönyös ex-író volt. Mindenki, aki a kultúra csatamezején dolgozik (írók, színészek, filmesek, szerkesztők stb.) tudja, hogy Csurka egy idióta és soha senki nem vette komolyan. Ha be van rúgva, akkor antiszemita kijelentéseket tesz. A szocializmus utolsó éveiben, mikor minden másként gondolkodó összefogott, Csurka hirtelen szövetségelt velük. Mivel közös volt az ellenség, még egyes zsidó értelmiségiek is elfogadták őt és tolerálták viselkedését, mert noha „ostoba író” volt, érdekes módon művészileg életképes darabok szerzője volt. Ám a tehetség és az emberi kvalitások nem ugyanaz.

Amint parlamenti képviselő és Antall pártjának alelnöke lett, Csurka megkezdte immáron hírhedt elcsúszását a szélsőjobb irányában. *Rendszeresen beszélt az állami rádió egy gyalázatos heti műsorában*. Legtöbb beszéde rasszista és nacionalista volt. Nem sokkal hatalomra kerülése után megalapított egy szélsőséges hetilapot és abban ugyanilyen jellegű cikkeket közölt. A legtöbb magyar értelmiségi abban reménykedett, hogy Antall elhatárolja magát a szélsőségtől. „Megjelent az amerikai *The Nation* 1993. December 13-i számában Fordította Koch Tibor.